

[Tholstrup.]

blev ikke ringere ved den kortere køretid. Tre hypermoderne andelsmejerier i byens omegn kørte mælken direkte ind til udsalgsstederne og sprang således engrosleddet over med det resultat, at forbrugerne fik billigere mælk, samtidig med at leverandørerne fik en højere pris. Dette sidste forhold får naturligvis indflydelse på beregningen over forskellen mellem producent- og forbrugerpriser; jeg har dog ikke medtaget det i mit skema på side 124 i betænkningen, idet jeg strengt har holdt mig til kommissionens embedsmænds egne beregninger og tabeller.

Nu skulle man tro, at byens vise fædre ville have frydet sig over, at der kom billigere mælk til byen. Man skulle tro, at borgerrepræsentationens arbejderrepræsentanter især ville blive glade, idet billig mælk var at købe i arbejderkvarterer og var en særlig fordel for fattige mødre med mange børn, for hvem mælkemad spillede en stor rolle, fordi mælk dengang var billig. Et af de største tab ved mælke-monopolet er netop, at det ikke længere er muligt for husmoderen med de mange børn at gå omkring hjørnet og hente billig mælk. Hun må betale fuld pris og har kun en ringe besparelse ved selv at hente mælken. I heldigste tilfælde kunne hun dengang ved køb af 3 l sødmælk og $\frac{1}{10}$ l fløde spare 77 øre i forhold til, hvad hun måtte betale, når hun købte ved mælkevognene, medens hendes besparelse i dag kun andrager 16 øre, nemlig budpengene for de 4 flasker. Differencen, 61 øre, svarer til 200 kr. om året. Men nu er der ingen fattige husmødre, der har råd til at købe 3 l mælk, endsiige $\frac{1}{10}$ l fløde om dagen. Nu vil nogen sige, at det jo kun var i allerheldigste tilfælde. Men selvom vi går helt op til at tage besparelsen hos de mejerier, som blev forsynet fra de 44 billige engrosmejerier, der leverede ca. en fjerdedel af mælken, så kunne der dog spares 60—70 kr. om året ved nævnte køb.

De vise fædre tog dog ikke konsekvensen heraf. De kaldte det kaos i mælkehandelen, og kaos var jo det modsatte af alt godt — det husker vi fra kampagnen om „Staudning eller kaos“. Der skulle orden og plan i det, og det ved vi jo fra socialismens lærebøger er kun muligt at gennemføre ved

stordrift, hvor man har lettere ved at kontrolere end ved en hel række vidt forskellige små virksomheder. Jeg kan ikke tænke mig, at de var så nedrige at udrydde de små, fordi de solgte for billigt. Man må gå ud fra, at socialister har to idealer: socialisering af virksomhederne for socialiseringens skyld, men samtidig ønsket om, at arbejderklassen ikke kommer til at betale for høje priser.

At ønsket om socialisering kommer i forgrunden, kan man vel ikke fortænke en renlivet socialist i, som tror, at dette er vejen til paradiset — og i enhver revolution må der jo ryge nogle hoveder. Havde der derfor ikke været denne dobbeltinteresse, så ville man vel have foretrukket at holde liv i de mejerier, som skaffede byen billig mælk. Man skal kende bevæggrundene for de handlinger, som finder sted. Når andre partier derimod kunne følge socialisterne her efter 1945, findes der kun een undskyldning, nemlig mangelfuld indsigt i de faktiske forhold og manglende evne til at tænke med et videre perspektiv.

Af enkeltheder kan der kritiseres, at man opretholder mælkevognene, hvor der er høj bebyggelse, og hvor den naturlige distribueringsform er mælkeudsalgene. Mælkevognene ville under frie forhold kun kunne betale sig i kvarterer med spredt og lav bebyggelse. Det er en stor gene for folk i de kvarterer, som forsynes fra mælkevogne, at de må købe mælken dagen i forvejen, fordi de ikke kan få mælken tidligt nok om morgenen i hele gaden; det kan man kun i den ene ende af gaden, hvor mælkevognen begynder. Butikkerne kan anderledes indrette sig efter folks ønsker i den retning og bringe mælken ud på de tider, hvor den ønskes, således at man bedre kan få leveret frisk mælk, end man kan få det leveret fra mælkevognene.

Det er også dobbelt ulempe, at folk ikke kan få deres morgenbrød bragt sammen med mælken. Det er derfor også inkonsekvent, at man har frataget en lang række bagerier retten til at sælge mælk ved siden af deres brødsalg. Da brød og mælk næsten altid følges ad, betyder det dobbelt ekspedition, hvilket som bekendt er meget irrationelt; det gælder også for mælkevognene. Man fortæller med stolthed, at man har reduceret udsalgenes antal og